

Uyumlu Bir Rastlaşma:

Çocuğun Dünyası Kelimenin Gücü

Editör: Nuran BAŞOĞLU

Editör: Doç. Dr. Nuran BAŞOĞLU

**UYUMLU BİR RASTLAŞMA:
Çocuğun Dünyası Kelimenin Gücü**

ISBN 978-625-6140-91-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Aralık 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitimin tüm bileşenleriyle değişip dönüştüğü günümüz dünyasında yaratıcı yazmanın da bu sürece ayak uydurması, yenilenmesi ve çağın çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verebilmesi gereklidir. Modern yaklaşım ve tekniklere yer vererek çocukların dünyasına uygun bir şekilde aktif katılımın sağlanabileceği, yaparak ve yaşayarak öğrenme ortamı sunan yaratıcı yazma etkinlikleri planlama görevi öğretmenlere düşmektedir.

Yaratıcı yazma alanında birçok teknik bulunmakla beraber bu tekniklerin çocuk edebiyatı metinleriyle ilişkilendirildiği ve öğrenme ortamına katkı sunacak, öğrenmeyi daha eğlenceli ve kalıcı kılacak şekilde hazırlanan etkinlik örnekleri oldukça azdır. Farklı tekniklerin yanı sıra çocuk edebiyatı ürünleriyle yaratıcı yazma çalışmalarının geliştirilebilmesi için tasarlanan ve TÜBİTAK 2237-A Bilimsel Eğitim Etkinliklerini Destekleme programı kapsamında 21-23 Ekim 2024 tarihlerinde Zonguldak'ın Kdz. Ereğli ilçesinde Doç. Dr. Nuran Başoğlu'nun yürütücülüğünde farklı üniversitelerin Türkçe Öğretmenliği lisans 3. ve 4. sınıf programlarında eğitim gören 20 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilen projenin kitap çalışması olarak ete kemiğe bürünen bu yayının; Türkçe Eğitimi alanında çalışan akademisyenlere, Türkçe öğretmenlerine ve Türkçe öğretmeni adaylarına yaratıcı yazma konusunda yeni bir bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir.

Yedi bölümden oluşan kitap çalışması, projede yer alan atölyeleri kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Birinci bölüm; Prof. Dr. Saadet Maltepe tarafından hazırlanmış olup dilsel ve düşünsel yaratıcılığın karşıladığı anlam evrenlerini ortaya koymaktadır. İkinci bölüm; Yrd. Doç. Dr. Mutlu Soykurt tarafından Türkçe derslerinde yaratıcı düşünmeye özendirilen uygulamalı etkinlikler hazırlamada örnek bir yaratıcı eğitim modeli sunmak ve 21. yüzyılın gereklerine uygun yaratıcılık becerileri hakkında bilgi aktarmak amacıyla hazırlanmıştır. Üçüncü bölüm; Prof. Dr. Betül Mutlu tarafından Türkçe eğitimi üzerine çalışanların Yeniden Yazma Tekniği ile yazılmış çocuk kitaplarından haberdar olmaları ve bu kitapları yaratıcı yazma uygulamalarında bir materyal olarak kullanabilmeleri için hazırlanmıştır. Dördüncü bölümde; Doç. Dr. Eylem Ezgi Ahıskalı tarafından SCAMPER ve Kartta Tekniği ile çocuk şiirleriyle yaratıcı yazma çalışmaları tasarlayabilmeye ve uygulayabilmeye yönelik örnekler sunulmaktadır. Beşinci bölüm; Doç. Dr. Nuran Başoğlu tarafından Katlamalı Öykü Tekniği ile özgün öyküler tasarlayabilmeye, destekli yaratıcı yazma etkinlikleri oluşturabilmeye yönelik hazırlanmıştır. Altıncı bölümde; Doç. Dr. Elif Aydın, Fragman Tekniği ile çocuk öykü ve romanlarının sınıf içi yaratıcı yazma çalışmalarında nasıl kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Yedinci bölümde; Yaratıcı Drama Lideri Yunus Yıldırım, sınıf dışı eğitim ortamları

rından biri olan müzede, çocuk kitabı ile yaratıcı yazma etkinlikleri hazırlayabilmeye yönelik örnek bir drama planı sunmuştur.

Proje katılımcılarının ve öğretmenlerinin projenin verimliliği ve etkililiği konusundaki görüşleri, çalışmanın kitap hâline getirilmesi ve alan uzmanlarının dikkatine sunulması fikrini ortaya çıkarmıştır. Projenin gerçekleşmesinde destekleyici konumda olan TÜBİTAK BİDEB'e, projeye can veren öğretmen hocalara, proje rehberlerine ve değerli öğretmen aday katılımcılara bu bağlamda en içten teşekkürlerimi sunarım. Projeye "Keyifle Okuyorum, Özenle Yazıyorum" adlı atölye çalışması ile katkı sunan, katılımcılara çocuk kitaplarıyla nasıl özgün yaratıcı yazma etkinlikleri oluşturulabileceğini gösteren çağdaş çocuk edebiyatının değerli yazarlarından Tülin Kozikoğlu'na da çok teşekkür ederim. Çocuk edebiyatı ürünlerinin ilham olacağı nice yaratıcı yazma çalışmasının devamlılığı temennisıyla...

Doç. Dr. Nuran BAŞOĞLU

12.12. 2024, Zonguldak

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Doç. Dr. Nuran BAŞOĞLU

- 1. Bölüm: Yaratıcılığın Yazıya Aktarımı: Düşünsel ve Dilsel Yaratıcılık**
Prof. Dr. Saadet MALTEPE, Balıkesir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2800-6247
- 2. Bölüm: Türkçe Derslerinde Yaratıcı Düşünmeye Özendiren Uygulamalı Etkinlikler: Yaratıcı Eğitim Modeli**
Yrd. Doç. Dr. Mutlu SOYKURT, Girne Üniversitesi
- 3. Bölüm: Yeniden Yazma ve Yeniden Yazılmış Çocuk Kitapları**
Prof. Dr. Betül MUTLU, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0520-2640
- 4. Bölüm: Yaratıcı Yazma Uygulamalarında Kullanılabilecek Bir Etkinlik Örneği: Scamper ve Karartma Tekniği ile Yaratıcı Şiir Yazabilme**
Doç. Dr. Eylem Ezgi AHISKALI, Balıkesir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4471-8228
- 5. Bölüm: Katlamalı Öykü Tekniği ile Yaratıcı Öykü Yazabilme**
Doç. Dr. Nuran BAŞOĞLU, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7034-2629
- 6. Bölüm: Yaratıcı Yazma Becerisinde Fragman Tekniği Uygulaması**
Doç. Dr. Elif AYDIN, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6027-4431
- 7. Bölüm: Müzede Yaratıcı Drama ile Yaratıcı Yazma: Gazi Alemdar Gemisi Müzesi Örneği**
Yunus YILDIRIM, Milli Eğitim Bakanlığı

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

YARATICILIĞIN YAZIYA AKTARIMI: DÜŞÜNSEL VE DİLSEL YARATICILIK

Giriş.....	1
Yaratıcılığın Boyutları.....	2
Akıcılık	3
Esneklik	3
Özgünlük (Orijinallik).....	3
Ayrıntılandırma-Zenginleştirme	4
Yaratıcı Yazma.....	7
Kaynakça.....	16

2. BÖLÜM

TÜRKÇE DERSLERİNDE YARATICI DÜŞÜNMEYE ÖZENDİREN UYGULAMALI ETKİNLİKLER: YARATICI EĞİTİM MODELİ

Giriş.....	19
Çalışmanın Amacı.....	21
Araştırma Problemi.....	21
Yazın Taraması	22
Geleneksel Öğretim Modeli ile Yapılandırmacı – Yaratıcı Öğrenme Modeli Arasındaki Farklar	22
Yapılandırmacılığın Temel İlkeleri ve Pedagojik Yaklaşımı.....	23
Yaratıcılık ve Bugünkü Koşullardaki Önemi	24
Yaratıcılık ve Öğrenme	25
Yaratıcı Düşünmenin Çocuk ve Gençlerin Gelişimine Etkisi	25
Yaratıcı Düşünme ve Eğitim	27
Yaratıcı Düşünme Becerileri.....	28
Soru Tipleri ve Yaratıcılığa Katkıları.....	28
Yapılan Atölye Çalışması Hakkında Detaylı Bilgi.....	29
Öğretmen Adaylarının Tasarladığı Etkinlikler.....	30
Metin Anlama ve Yorumlama Etkinliği	30
Materyali Kullanarak Yaratıcılığı Ortaya Çıkarma Uygulamaları.....	33
Eğitim Teknolojilerinin Rolü.....	34

Proje Tabanlı Öğrenme	35
Çocuk Hikaye Kitaplarını Yaratıcı Etkinliklerle Dönüştürme	35
Gözlem ve Öneriler	37
Uygulama Deneyiminin Değerlendirilmesi	37
Gelecek Uygulamalar İçin Öneriler	38
Kaynakça.....	40

3. BÖLÜM

YENİDEN YAZMA VE YENİDEN YAZILMIŞ ÇOCUK KİTAPLARI

Giriş.....	41
Yeniden Yazılmış Çocuk Kitapları.....	43
Kaynakça.....	48

4. BÖLÜM

YARATICI YAZMA UYGULAMALARINDA KULLANILABİLECEK BİR ETKİNLİK ÖRNEĞİ: SCAMPER VE KARARTMA TEKNİĞİ İLE YARATICI ŞİİR YAZABİLME

Giriş.....	49
Yaratıcı Yazma Bağlamında Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme.....	50
SCAMPER Tekniği.....	51
Karartma (Black Out) Tekniği	60
Kaynakça.....	65

5. BÖLÜM

KATLAMALI ÖYKÜ TEKNİĞİ İLE YARATICI ÖYKÜ YAZABİLME

Giriş.....	69
“Kendi Katlamalı Öykünü Tasarla” Etkinliği	74
Kaynakça.....	75
Ek 1: Kendi Katlamalı Öykünü Tasarla Etkinliği	76

6. BÖLÜM

YARATICI YAZMA BECERİSİNDE FRAGMAN TEKNİĞİ UYGULAMASI

Giriş.....	79
Fragman Tekniği Örnek Uygulama: Koray Avcı Çakman “Almarpa'nın Gizemi”	86
Fragman İçin Kitap Önerileri	93
Kaynakça.....	94

7. BÖLÜM

MÜZEDE YARATICI DRAMA İLE YARATICI YAZMA: GAZİ ALEMDAR GEMİSİ MÜZESİ ÖRNEĞİ

Giriş.....	97
Müze de Yaratıcı Drama ile Yaratıcı Yazma Uygulaması	100
Isınma	100
Canlandırma	101
Ara Değerlendirme	102
Alternatif Etkinlik-Zenginleştirme:	103
Kaynakça.....	103
Ek 1-Hazine Avında Kullanılan Metin	105
Ekler	107
Editör ve Yazarlar Hakkında	115

1. BÖLÜM

YARATICILIĞIN YAZIYA AKTARIMI: DÜŞÜNSEL VE DİLSEL YARATICILIK

Prof. Dr. Saadet MALTEPE, Balıkesir Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2800-6247

Giriş

Yaraticılık ve yaratıcı düşünme, tarih boyunca toplumların dikkatini çekmiş ancak uzun süre yalnızca doğuştan üstün yetenekli bireylere özgü bir özellik olarak görülmüştür. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yapılan araştırmalar, her bireyin az ya da çok yaratıcılık becerilerine sahip olduğunu göstermiştir (Arıoğlu, 1999'dan aktaran Yeşilyurt, 2020). Yaraticılık uzun yıllar boyunca sanatın ve edebiyatın bağlamında değerlendirilmiş olsa da, özellikle 19. yüzyıldan itibaren bilim alanında ortaya konulan ürünler, yaratıcılığın bilimsel düşünme ve ilerlemenin ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermiş ve yaratıcılık, bir dönem bilim ve teknik alanındaki buluşlarla özdeşleşmiştir (Kanlı, 2019). Ancak günümüzde yaratıcılık, eğitim, ekonomi, teknoloji vb. birçok alanda ilerlemenin ön koşullarından biri haline gelmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak, son yıllarda gelişmiş ülkeler başta olmak üzere gelişmekte olan ülkeler de yaratıcılık, yaratıcı düşünme konusu ve eğitimi üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmış, yaratıcılığı ve yaratıcı düşünmeyi eğitimin temel amacı olarak ele alınmaya başlanmıştır (Rawat, Qazi & Hamid, 2012; Shaheen, 2010'den aktaran Yeşilyurt, 2020).

Toplumlar ve özellikle eğitim sistemleri için bu kadar önemli olan yaratıcılık kavramı alanyazında farklı şekillerde tanımlanmıştır. Torrance (1974a; 1974b), Yaratıcı Düşünme Testi el kitabında (Torrance Test of Creative Thinking) yaratıcılığı; sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, güçlüğü tanıma, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere karşı denenceler geliştirme ya da yeniden sınama, daha sonra da sonucu başkalarına iletmek olarak tanımlamaktadır. Torrance (1972) diğer bir yaratıcılık tanımlamasında ise akıcı, esnek ve özgün düşünebilme yetisine sahip kişileri yaratıcı insanlar olarak ifade etmiştir (Akt. Onur ve Zorlu, 2017).

Fox ve Schirrmacher'e (2014) göre yaratıcılık ise, farklı bakış açıları geliştirme yeteneği, mevcut bilginin ötesine geçerek sınırları aşma, geleneksel düşünce

yollarından farklı bir şekilde düşünme, özgün bir şey yaratma ya da ilk bakışta ilgisiz gibi görünen unsurları bir araya getirerek bir sentez oluşturma sürecidir. Benzer şekilde Rıza (2000) yaratıcılığı; kalıpları yıkma, alışılmışların dışına çıkma, diğerlerinin yaşantılarına açık olma, empoze edilmiş düşünce çizgisini kırma, bilinmeyenlere doğru bir adım atma ve yeni bir düşünce çizgisi ortaya koyma, bir problem için alternatif çözümler üretme, başka şeylere yol açan yeni bir şey bulma, başkalarının izlediği yoldan çıkma, yeni bir düşünce ortaya koyma, yeni bir ilişki kurma, bilinmeyen yeni bir teknik veya yöntem icat etme, insanlara faydalı olan bir araç veya bir aygıt yapma şeklinde tanımlanmaktadır.

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme, farklı kavramlar olmalarına rağmen zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Yaratıcılık, hem zihinsel hem de performansa dayalı etkinlikleri kapsarken, yaratıcı düşünme daha çok zihinsel etkinliklere odaklanır ve yaratıcı düşünme becerisine sahip olmak bireylerin yaratıcılıklarına doğrudan etki eder (Doğan, 2007). Yaratıcı düşünme; bireylerin karşılaştığı problemleri sezerek içselleştirip, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini sağlayarak problemin çözümüne ilişkin çeşitli tahmin ve öneriler bulup, bu problemlerin giderilmesi için alternatif çözümler üretip, sonuçları karşılaştırarak değişime açık çeşitli ürünler oluşturup, özgün ve yenilikçi bir bakış açısıyla alışılmışın dışına çıkma şeklidir (Üstündağ, 2014).

Tanımlardan yola çıkarak yaratıcı düşünmenin karakteristik özellikleri şöyle sıralanabilir (Alder, 2004; Akt: İnan & Özgen, 2008): Düşünme esnekliği, düşünme akıcılığı, orijinallik, problemleri görebilme ya da problemlere karşı duyarlılık, yeniden tanımlama, belirsizliği tolere edebilme, ayrıntıya girme, yakınsak ve ıraksak düşünmeye ilgi, yüksek derecede öz disiplin, farklı olma ve geleneksele karşı koyma isteği, yüksek mükemmellik standardı, risk alma isteği, içinde bulunduğu duruma yenilik getirmesi.

YARATICILIĞIN BOYUTLARI

Guilford (1956, 1959, 1960, 1986) yaratıcı düşünmenin akıcılık, esneklik, özgünlük ve ayrıntılandırmayı vurgulayan ıraksak düşünmeyi içerdiğini düşünmüştür. Ancak Guilford, yaratıcı düşünmenin ıraksak düşünmeyle aynı şey olmadığını, çünkü yaratıcılığın sorunlara karşı duyarlılığın yanı sıra düşünce dönüşümlerini, yeniden yorumlamaları ve benzersiz çözümler üretmede işlevsel sabitlikten kurtulmayı içeren yeniden tanımlama becerileri gerektirdiğini belirtmiştir (Kim, 2006). Yaratıcılık özellikle de yaratıcılığın ölçülmesi denildiğinde ilk akla gelen isimlerden biri olan Torrence 1966 yılında Guilford'un çalışmasını temel alarak